

Fabra: la llengua com a eina

Xavier Lamuela

Una de les bestieses més notables que s'han dit a propòsit de la llengua catalana és que «només serveix per a ser». Aquesta afirmació redueix les funcions socials de les llengües a la simple identificació dels seus parlants: a una funció merament identitària. La bestiesa simètrica consisteix a dir que «les llengües serveixen per a comunicar i que, per tant, no compten la llengua ni les formes lingüístiques que s'utilitzin». Els qui la sostenen obliden que no hi ha comunicació neutra i que, tal com veurem, la tria de llengua condiciona, a més de la vehiculació de tota mena de connotacions, els mateixos continguts.

En d'altres ocasions (per exemple, en Lamuela 2004: 220-222 i 229-231) he distingit tres funcions socials bàsiques de les llengües: la funció comunicativa o instrumental, la funció definidora o de representació i la funció simbòlica, que opera a través de les connotacions associades a les formes lingüístiques. Aquestes tres funcions es combinen en la funció participativa:

qui és capaç de comunicar en una llengua la utilitza per a participar en les activitats que s'hi produeixen i ho fa utilitzant les seves capacitats lingüístiques, que comprenen la manera de representar la realitat i el domini de les formes adequades en

cada situació segons les seves connotacions; i també és veritat que la seva manera concreta de parlar contribueix a identificar-lo i, eventualment, a facilitar o dificultar que l'acceptin en les activitats en què vol participar. La funció participativa esdevé selectiva en la mesura en què hi intervenen els processos d'integració-exclusió basats en els recursos lingüístics de cada parlant i en la manera com és percebut pels altres. La funció lingüística selectiva o discriminant té un paper decisiu en la distribució jeràrquica dels membres de la societat (Murgades 1996; Lamuela 1994).

Cada tradició lingüística, que pot ser diferent per a una mateixa llengua segons els territoris on es parla, ha anat conformant els significats i les connotacions de les diferents formes de la llengua. Per a percebre-ho, n'hi ha prou de pensar que per a un estatunidenc *state* designa una part d'allò que ell anomena *nation*, mentre

que per a un català una *nació* pot formar part d'un *estat*; o bé observar, seguint la indicació d'una alumna meua, les extensions de significat contrastants que tenen en català i en espanyol la paraula *poncella* i el seu corresponent *capullo*. Qui està acostumat a traduir sap que la dificultat principal de la seva feina rau en aquesta mena de diferències. Ja es veu que la reducció de la llengua a una funció identitària o la pretensió que té exclusivament una funció comunicativa, ignoren la funció definidora i aboquen a interpretacions deformades de les funcions participativa i selectiva.

En aquesta perspectiva, és fàcil d'identificar els objectius de la intervenció sobre l'estructura lingüística, l'anomenat *corpus planning*, en el marc d'una acció encaminada a promoure una llengua que té reduïdes la seva presència social i la seva gamma d'usos. Es tracta de posar a l'abast de la gent els recursos lingüístics que els permetin d'utilitzar una eina segura i eficaç. És per aquesta raó que convé destacar l'actitud eminentment pragmàtica

i funcional amb què Fabra va emprendre la seva feina de codificació del català: «L'obra de redreçament de la llengua escrita no podria ara limitar-se al sol llenguatge literari —amb exclusió dels llenguatges tècnics,

etc.—, i, per altra banda, ha de defugir tota artificiositat que dificultés la seva difusió.

«Si el català escrit no s'hagués mogut de l'àrea que li assignava Milà i Fontanals —que el considerava solament cridat al conreu de certs gèneres literaris—, podia llavors més lliurement adoptar qualsevol innovació enfora de tota consideració de viabilitat dins la llengua comuna; però, si ha d'ésser emprat per tothom i en tota ocasió, hom ha d'anar amb un compte especial que no perdi el contacte amb la llengua parlada, sospesant bé la viabilitat de cada innovació i espaïant àdhuc, oportunament, la introducció de les innovacions viables» (Fabra 1927: 4 [OC: v. 9, 291]).

Costa poc de veure en aquesta citació els dos aspectes que he esmentat: l'extensió dels recursos lingüístics i la preocupació per l'equilibri del sistema dels

Convé destacar l'actitud eminentment pragmàtica i funcional amb què Fabra va emprendre la seva feina de codificació del català.

Arriba el canvi que tots esperàvem

 FIBRA 300

 MÒBIL amb trucades il.limitades + 4Gb

 FIX inclòs

45,95 € / mes*
IVA inclòs

Truca'ns al
900 828 818

 arlem.com

L'Operadora de
Telecomunicacions
de Catalunya

Preus amb IVA inclòs. Promoció per a contractacions fetes del 18/04/18 fins el 29/07/18. El preu correspon als 3 primers mesos des de la data d'activació, a partir del 4t mes el preu és 55,95€/mes. El fix té un cost de 20€, que és de regal si es contracta durant la vigència de la promoció. Permanència de 12 mesos (consulta parlem.com/penalitzacions per veure detall de les penalitzacions per incompliment). Promoció subjecte a la disponibilitat de cobertura de Fibra.

registres estilístics de la llengua catalana. També hi destaca la dinàmica entre l'ús espontani representat per «la llengua parlada» i l'ús dirigit que comporta la intervenció sobre «el català escrit» (Murgades 2013). La complementarietat d'aquests dos usos, espontani i controlat, és oblidada en la concepció més general que es té actualment de la llengua normativa, segons la qual aquesta «s'hauria de fer més fàcil acostant-la a l'ús espontani»: es tracta, com si diguéssim, d'acceptar la gramàtica normativa com una camisa de força però fer-la baldera. L'alternativa és prendre consciència que el català, com totes les llengües, és una eina que s'ha d'afinar i que els seus parlants han de poder dominar en tota la gamma de les seves possibilitats. El camí no és pas l'espontaneïtat dels ignorants ni la suposada facilitat que l'acompanya; és una formació lingüística —no en lingüística!— desacomplexada i seriosa. |

Referències bibliogràfiques

FABRA, Pompeu (1927), «De la depuració de la llengua literària», *La Nova Revista* I: 4-10 [OC (2013), dins *Obres completes*, Jordi Mir & Joan Solà (dirs.), Barcelona-València-Palma: IEC - Enciclopèdia Catalana - Edicions 62 - 3i4 - Moll, Barcelona-València-Palma, v. 9, 291-297.]

LAMUELA, Xavier (1994), *Estandardització i establiment de les llengües*, Edicions 62, Barcelona.

LAMUELA, Xavier (2004), «Instal·lació o establiment? Encara sobre els objectius de la promoció lingüística», *Caplletra. Revista Internacional de Filologia* 37, 217-244.

MURGADES, Josep (1996), *Llengua i discriminació*, Curial, Barcelona.

MURGADES, Josep (2013), «Fabra, el naturalisme previ a l'arbitrarietat», dins Josep Murgades (2018), *Escrits sobre Fabra*, Pagès, Lleida, 33-47.